

חיים פרנקל (1851–1920)

חיים פרנקל אשר היה תעשיין יהודי נודע, אחד אנשי העסקים המוצלחים של ליטא, נולד באוקמרגה ב-1851. בגיל ה-16 התחילו לימודיו בישיבת וולוז'ין אומנם לא נתארכו. למרות שהוריו התנגדו לזאת, יצא חיים פרנקל לביאליסטוק ללמוד עיבוד עור. אחרי שובתו פתח באוקמרגה יחד עם אחיו בית מלאכה לעבודות עור. העסק לא היה ריווחי דיו, וחיים מכר את חלקו לאחיו ויצא לחיפוש מקום יותר מתעים לעסקים. ב-1879 הגיע ל שאולי אשר מצבה האסטרטגי היה מצליח הודות למסילת הברזל הסלולה ב-1871 אשר קשרה את העיר עם ריגה - המרכז הכלכלי החשוב.

בבואו ל שאולי השיג פרנקל את בית המלאכה לעיבוד עורות בחוצות העיר, ליד דרך ווילנה (עכשיו רחוב ווילנה) והתחיל במלאכה בהסעת עובדים שכירים מעטים. בית המלאכה נמצא בכמה בנייני עץ, כול התוצרת נעשתה ביד.

באמצע המאה ה-19 ביקוש להנעלה גדל, אנשים שינו נעלים של ייצור ביתי להנעלת עשווי בית חרושת. פרנקל הגיב לעלית הדרישה בהתפתחות נבונה של עסקו. בהדרגה הפכו בנייני העץ לאבן, ובמקום עבודות יד השתמשו העובדים במכשירים מודרניים. חלקם של הבניינים אשר שרדו עד היום נבנו דווקא בסוף המאה ה-19 בגדילת בית החרושת. חידושים טכניים של התקופה (חשמל, טלפון) לעטים הגיעו לעיר דרך העסק של חיים פרנקל. הוא היה מחדש אר התעניין בכול ההמצאות בתחום עבודות העור של מעבדות באירופה ונישה אותם בבית החרושת. ככה למשל נכנס ל שאולי מזרוע אפריקה כליפת עצים מיערות מאנגר אשר שימשה בה ככיבוד עורות היה אז חידוש בעולם. בכת החרושת של חיים פרנקל השתמשו ב"מנגר" בעשיית "הסוליות האדומות" חסינות מים.

במהרה רכש פרנקל גם מוניטין בינלאומי. ב-1905 עורות בית חרושת פרנקל הצטיינו לשבח בירידים עולמיים בפאריז ובריסל והוענקו מדליות זהב.

בטרם מלחמת העולם הראשונה השיג עסק של חיים פרנקל את שיאו. ב-1914 הקף בית החרושת היה 15 מיליון רובל. רוב התפוקה (80%) היו סוגים שונים של עורות שונים לעשיית סוליות. בבית החרושת עבדו אלף אנשים.

חיים פרנקל השפיע לטוב את התפתחות הכלכלית של שאולי. לדוגמת הצלחתו גם אחרים נוסדו בתי חרושת לעיבוד עורות: המשפחות של נורוק, חורונז'צקי, רוגלין.

מלחמת העולם הראשונה הפסיקה פעילות בית החרושת. משפחת פרנקל נגלתה לרוסיה ואחרי כן – לגרמניה. בית החרושת סבל מהמלחמה. רק בנו של חיים, יעקב, חזר להמשיך את העבודה, וחיים עצמו לא ראה שוב את יצירתו: הוא מת ב-1920.

חיים פרנקל יחד עם רעייתו דבורה (דורה), בנו יעקב וכלתו רוזה היו נדבנים ומצנטים גדולים. עד היום נשמרו בנייני המוסדות אשר מומנו על ידי משפחת פרנקל. ב-1908 נבנה תלמוד התורה (היום – איד הבניינים של אוניברסיטת שאולי, רחוב סטוטייס 11). משפחת פרנקל תמכה בתלמידיה העניים. הם ממנו את בניית מושב הזקנים והחזקתו(היום הבניין המרכזי של אוניברסיטת שאולי, רחוב ווילנה 88), כמו גם את בית החולים היהודי שאחר כך הפך להיות בית החולים העירוני (היום – כופת החולים לאודונטולוגיה, רחוב ויטאוטו 101). בבית מגוריו של

המשפחה נעשה מקום לגימנסיה היהודית. חיים פרנקל תמך במוזיאון "אושרה" של שאולי ובעוד מוסדות וארגונים.

משפחת פרנקל דאגה לטוב עובדי המפעל: פעלו שם קבוצת הכבאים, המרפאה, המסעדה, הספרייה, נבנה בית הכנסת לעובדים. משפחת פרנקל נתנה תמיכה קבועה לכול הנצרכים. כבוד פעולתו הצדקנית עטר בנו של חיים פרנקל, יעקב, בעיטור ויטאוטס הגדול של הדרגה השנייה ועיטור נסיך גדימינס של הדרגה הרביעית.

ב-1908 בנה פרנקל ליד בית מפעלו את בניין המגורים בסגנון הסצסיה (עכשיו רחוב ווילנה 74). משנת 1993 נמצא שם המוזיאון "אושרה" של שאולי אשר תרח לשיפוץ הבניין והשטח, ארגן את התערוכה על בעלי הבניין – משפחת פרנקל.